

JAZYKY SVĚTA

dnes 3700 až 8000 jazyků

nejpočetnější: **čínština (mandarinština, wu, kantonština)** - asi 1 miliarda mluvčích

španělština – asi 320 miliónů mluvčích

angličtina - 300 milionů mluvčích jako rodný jazyk, další desítky miliónů jako cizí jazyk

němčina – na 11 místě v počtu mluvčích (cca. 100 miliónů roditelých mluvčích, dalších několik miliónů jako cizí jazyk)

čeština – 59. místo v počtu mluvčích (přes 10 miliónů mluvčích)

slovenština – 79. místo (necelých 6 miliónů mluvčích)

severské indiánské jazyky – na posledních místech (jen několik desítek mluvčích)

(viz Černý (1998), tabulka na str. 49, wikipedia)

Vznik jazyka

původ člověka – geneticky v Africe

původ jazyka – není znám

Kdy, kde a jak jazyk vznikl?

Vize o vzniku jazyka:

Kdy vznikl jazyk není doloženo. Odhad: před 50 tis – 100 tis. lety, nebo také před 1 mil. let

nejstarší písemné záznamy: max. 6 tis. let staré

Existují základní čtyři teorie o tom, **jak** jazyk vznikl:

utopická – Bible a Babylonská věž

genetická – náhlá genetická mutace lidí (jako mizející ochlupení, vyšší vzrůst, větší hlava...)

přirozená – onomatopoická (napodobování přiroz. zvuků)

interjekční – spontánní vývoj z (původně zvířecích) výkřiků radosti, bolesti, údivu, popř. jednoduchých popěvek...)

Kde jazyk vznikl také není doloženo, v zásadě jsou dvě možnosti:

monogeneze – jazyk vznikl na jednom místě (např. „Babylonská teorie“)

polygeneze – jazyk vznikl nezávisle na více místech světa

Klasifikace jazyků

geografická – podle území, **kde** se jimi mluví: např. evropské (severo-, jiho-, středoevropské...), asijské, austornéžské, indické, americké...

genetická – podle příbuznosti. Vychází z polygeneze a z faktu, že některé jazyky mají více společných rysů, jiné méně. (Srov. např. čeština a slovinština a čeština a finština.)

typologická – podle převažujících rysů morfologie

Genetická klasifikace jazyků

Jazyky se člení do jazykových rodin/čeledí (*Sprachfamilien*). Do jedné rodiny patří jazyky, mezi nimiž byla prokázána příbuznost. Pocházejí z jednoho (i hypotetického) prajazyka.

1. Indoevropské jazyky (*Indogermanische Sprachen*)
2. Baskičtina (*Baskisch*)
3. Kavkazské: gruzínština, čečenština (*Kaukasische: Georgisch, Tschetschenisch*)
4. Uralské, resp. Ugrofinské: maďarština, finština, estonština (*Uralische, bzw. Finno-Ugrische: Ungarisch, Finnisch, Estnisch*)
5. Altajské: turečtina, uzbečtina, mongolština (*Altaische: Türkisch, Usbekisch, Mongolisch*)
6. Semitské: hebrejština, arabština, *fěničtina (*Semitische: Hebräisch, Arabisch, *Phönizisch*)
7. Hamitské: egyptština (*Hamitische: Ägyptisch*)¹
8. Tibetočínské: tibetština, čínština – mandarinština, kantonština... (*Tibeto-chinesische: Tibetisch, Chinesisch - Mandarin, Kantoneseich...*)
9. Thajské: thajština, laoština, vietnamština (*Thai-Sprachen: Thai, Laotisch, Vietnamesisch*)
10. Austroasijské: jazyky severovýchodní Indie – khmérština (kambodžština), popř. i vietnamština (*Austro-Asiatische: Khmer (Kambodschanisch)*)
11. Drávidské: v jižní Indii (*Drawidische*)
12. Koreánština (*Koreanisch*)
13. Japonština (*Japanisch*)
14. Austronéské (Havaj, Samoa, Fidži) a australské (*Austronesische (Hawaii, Samoa, Fidji) und Australische Sprachen*)

¹ Semitské a hamitské jazyky se často spojují do „Semitohamitské“ čeledi.

15. Africké jazyky: např. bantuské – svahilština, zuluština, svahilština, konžština; súdánské... (*Sprachen Schwarzafrikas: Bantusprachen – Suaheli, Zulu, Kongo; Sudansprachen...*)

16. Americké jazyky: eskymáština, mayština, indiánské jazyky (Sprachen Amerikas: Eskymo, Mayasprachen, Sprachen der Indianer)

Dělení indoevropských jazyků

podle číslovky „sto“

1. satémové (*Satemsprachen*)
2. kentumové (*Kentumsprachen*)

1) SATÉMOVÉ

Indoíránská skupina (*Indo-iranische Gruppe*):

indické: pandžábšřina, bengálština, hindština, sinti, romština, *sanskrt (*Panjabi, Bengali, Hindi, Sinti, Roma, Sanskrit*)

iránské: nová perština, kurdština, paštúnština (v Afghanistanu) (*Neupersisch, Kurdisch, Pašto*)

Arménština (*Armenisch*)

Albánština (*Albanisch*)

Slovanské jazyky (*Slawische Sprachen*):

Jihoslovanské (*Südslawische*) – bulharština, slovinština, srbština a chorvatština (što-, kaj- a čakavské dialekty) (*Bulgarisch, Slowenisch, Serbisch und Kroatisch (Štokoavisch in Serbien, Kroatien, Bosnien; Kajkavisch in Nordwestkroatien rund um Agram/Zagreb, Čakavisch in Istrien, Dalmatien)*)

Východoslovanské (*Ostslawische*) – ruština, běloruština, ukrajinština (*Russisch, Weißrussisch, Ukrainisch*)

Západoslovanské (*Westslawische*) – polština, čeština, slovenština, lužická srbština (*Polnisch, Tschechisch, Slowakisch, Sorbisch*)

Baltské (*Baltische*) – litevština, lotyšština, *stará prušřina (*Litauisch, Lettisch, *Altpreußisch*)

1) KENTUMOVÉ

Keltština (*Keltisch*)

Řeřřina (*Griechisch*)

Románské (*Italische/ Romanische Sprachen*)

Latina (*Latein*) – klasická latina, vulgární latina (*klassisches Latein, Vulgärlatein*)

Západorománské (Westromanische) – francouzština, španělština (kastilština, katalánština...), portugalština, rétorománština (*Französisch, Spanisch (Kastilisch, Katalanisch...), Portugiesisch, Rätoromanisch*)

Východorománské (Ostromanische) – italština, rumunština (*Italienisch, Rumänisch*)

Germánské jazyky (Germanische Sprachen)

Severogermánské (Nordgermanische) – „skandinávské“ jazyky (islandština a norština, dánština, švédština) (*Skandinavische Sprachen (Isländisch und Norwegisch, Dänisch, Schwedisch)*)

Západogermánské (Westgermanische) – angličtina, němčina, holandština, friština (sever Holandska, část. i v Něm.) jidiš (*Englisch, Deutsch, Niederländisch, Friesisch, Jiddisch*)

Typologická klasifikace jazyků (Sprachtypologie)

Dělení jazyků podle toho, jakým způsobem tvoří **většinu** gramatických kategorií.

V zásadě každý jazyk využívá více typů.

1. izolační (isolierender Sprachtyp):

bez afixů, především jednoslabičná slova, chudá morfologie (čínština, částečně i angličtina a francouzština)

2. afigující (affigierender Sprachtyp)

s afixy, víceslabičná slova, rozvitá morfologie (většina evropských jazyků)

2.1. aglutinační (agglutinierender Sprachtyp): jeden morfém vyjadřuje jen jednu morfologickou kategorii: Kind – Kind-**er** (pl.) – Kind-**er-n** (pl.) (dat.)
maď.: ház – házak (pl.) – házakban (pl.) (směr)

2.2. flexivní/ flektivní (flektierender Sprachtyp): jeden morfém může vyjadřovat více kategorií: např.: **-er** (plurál: Büch-**er**, odvozenina: Lehr-**er**, 2. stupeň: schön-**er**);
v češt.: **-í** (gen. pl.: pol-**í**, kolektivum: list-**í**); možnost homonymie

2.2.1. syntetické: gram. kategorie především pomocí afixů (latina, většina slovanských jazyků)

pole – polí – polím – pole – pole! – o polích – poli, (slov.: hrochy – hrochov – hrochom – hrochy – hrochoch – hrochmi)

2.2.2. analytické: gram. kategorie se vyjadřují především pomocí pomocných slov (pomoc. slovesa, předložky...) angličtina, francouzština, španělština

We **have been** sitting here since 2. o'clock. Seděl **jsem**, seděl **jsi**, seděl **(jest)**, **budu** se dívat, **budeš** se dívat, **budou** se dívat...

2.2.3. analyticko-syntetické: prvky obou typů – němčina

2.2.4. polysyntetické: „nabalování“ do jednoho slova až do délky věty (extrém). Příklad i v němčině:

Bis morgen ist in der Grenzstadt das Bummeln, Verwandte und Bekannte treffen, nach Herzenlust einkaufen und Sich-auf-dem-Vergnügungspark-Amüsieren angesagt.

--

Meint er damit wirklich nur das Privatleben? Ist das Sich-als-Gescheiterter-Präsentieren nicht nur Pose?

Zdroj: IDS Mannheim